

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 december Hónapló

Balla D. Károly: Gutenberg-galaxis és Neumann-univerzum

Óceánon túli íróbarátomnak nincsen ímélje. Írógépe ugyan van, levelet mégis kézzel ír. Látom, ahogy elhelyezkedik a kényelmes karosszékben, felkattintja asztali lámpáját, maga elé simítja a papírt, lecsavarja aranypennás töltőtolláról a kupakot, rója a sorokat, aztán hajtogat, borítékot címez, bélyeget ragaszt, zárandokol a postaládához. Ünnepeyes lassúságú hajó hozzá át a nagy vízen az üzenetét.

Szép rituálék ezek. El is vitatkoztunk azon, fenntartani vagy elhagyni könnyebb-e őket akkor, amikor tudjuk, hogy a modernebb megoldással tucatnyi műveletet megtakaríthatunk – épp csak az üzenetváltás szertartásos báját veszítjük el.

Legutóbbi levelében azt kérdezi a hagyományokhoz nálam jobban ragaszkodó író társ: ha oly elkötelezett híve vagyok a világhálós megjelenésnek, mint ahogy erről nyilatkozni szoktam, akkor miért publikálok mégis nyomtatott folyóiratokban, miért adok ki könyveket. Ha léptenyomon hangoztatom, hogy a papíralapú szöveg megjelenítést rövidesen végleg felváltják a digitális és online formák, ha azt jószólok, hogy a könyv akár már az unokáink életében múzeumi tárggyá válhat – akkor miért nem szakítok végleg ezekkel a lehetőségekkel.

Az ellentmondás nyilvánvaló, de talán nem feloldhatatlan. Számomra egyelőre fontos a nyomtatott periodikákban való megjelenés és az, hogy a jelentősebbnek gondolt, legtovább érlelt munkáim végül könyv alakjában öltsenek testet. Talán nem annyira magam, mint a befogadó közeg miatt. Ugyanis hiába szaporodnak az online irodalmi portálok, a nyomtatott folyóiratok ma még az írói szereplés legfontosabb szinterei, az olvasó és a szakma azokról szerez tudomást, akiknek a nevével az időszak kiadványokban találkozunk.

A könyv még éppenséggel továbbra is az írói mivolt legfőbb attribútuma: a közvélekedés szerint író az, akinek könyve van – és ez utóbbin szinte mindenki papírlapokra nyomtatott, összefűzött és borítóba kötött szöveget ért, nem pedig a tartalmi szempontból ezzel egyenértékű, valamilyen adathordozón tárolt vagy az interneten elérhetővé tett e-könyvet.

Amíg így van, szükségesnek tartom, hogy legfontosabbnak gondolt munkáim ebben a hagyományos formában is eljussanak az olvasókhöz és a múzeummá egyelőre még nem vált könyvtárakba.

De emellett – vagy inkább: ez előtt – aktívan hódolok az online publikálás szenvedélyének. Leginkább azért, mert a világhálón minden mű új kontextusba kerül, pótlólagos mellékjelentések ragadnak rá, egészen újfajta közegbe olvasódik bele. Az irodalmi alkotás internetes információvá lesz, elérhetősége korlátlan, felhasználhatósága sokrétűvé válik. A mű teljesen kiszakad a szerzői, kiadói, terjesztői korlátok közül, elveszti a lokalitás megtartó, de egyben

korlátozó jellegét, helyette megnyílik előtte az a nagyszerű perspektíva, hogy a virtuális univerzum részévé váljon.

Ezen túl a (nevezzük így:) Neumann-univerzumnak van egy hihetetlenül nagy előnye a Gutenberg-galaxissal szemben: hogy nem elszigetelt, egyesével fellelhető és sokak számára meglátogathatatlan bolygókból áll, hanem minden pillanatban mindenki számára a teljesség azonnali elérését kínálja.

Mámorító érzés ehhez a világhoz csatlakozni, gyarapításában részt venni, sajátosságait művészi tartalommal társítani. Az önkifejezésnek és a világ értelmezésének soha nem tapasztalt távlatai nyílnak meg ezáltal. Ezekkel okosan élni: lehet-e szebb kihívás 21. századi író számára?

Az okosan élés egyik lehetősége a blog. Az a körülmény, hogy egy jegyzet szinte megszületése pillanatában a nagy nyilvánosság elé kerül, pótlólagos tulajdonságokkal ruházza fel: az *itt és most* intenzív konkrétsága külön felhajtóerőt biztosít számára. További dimenziót nyit a visszajelzés, a rapid olvasói reagálás lehetősége, amely új kommunikációs csatornákat aktivizál.

Jó esetben ezek a körülmények és „online-hozadékok” egészséges mértékben hozzájárulnak annak a bizonyos kontextusnak a létrejöttéhez, amelyben maga a jegyzet, a szerzői közlés kiegészítő jelentéstartalmakat integrálhat magába. Ugyanilyen hasznos lehet az is, ha polémia, érdemi eszmecsere alakul ki, ha megfogalmazódik az ellenérveknek az eredeti közléssel összevethető súlyú rendszere. Ilyesmi persze ritkán történik: sok a sekélyesség, gyakran csak egy vigyori piktogram a reagálás. De az én bloggeri praxisomban olyan is előfordult, hogy a Fermi-paradoxonról írt jegyzetemet száznál több hozzászólás követte.

A blog tehát amellet, hogy tartalomközlési eljárás és hosszú távra szóló megbízható szövegrögzítés (évtizedre visszamenően minden visszakereshető!), amellet kiemelten dinamikus a jellege: én mindig is egyfajta folyamatos író-olvasó találkozóknak tekintettem, olyan helyzetnek, amikor az alkotó minden egyes megnyilvánulása azonnali megbeszélésre kerülhet. Jó esetben a blogírónak kialakul a törzsközönsége, a felek egymásra szoknak, alig várják, hogy szóba elegyedhessenek egymással. Ez rám ösztönzőleg hat, ugyanakkor időről időre rádöbbenek, hogy ez energiám elaprózását jelenti. Nem könnyű a permanens internetes jelenlét közben abbahagyni a *webviharcolást* és elmélyülni az alkotómunkában. Nem könnyű, de talán nem is nehezebb, mint kávéházban remekműveket írni.

Ott az emberek személyes kontaktusba kerültek, érvel íróársam, de mi a csudát várok az internetről, ugyan miben látom hozadékát? Talán bizony közelebb hoz minket, embereket, egymáshoz?

Feltétlenül. A *cyberpók* egyre nagyobbra és sűrűbbre szövi hálóját, és alaposan *beköt* – és ezzel kapcsolatba léptet – mindnyájunkat. A számítógép már alig különlegesebb, mint pár évtizede a televízió: beköltözött minden háztartásba. Illetve hát, mint ezt az előrejelzések is sejtetik, könnyen meglehet, kisvártatva a TV meg a számítógép meg a házimozi meg a videotelefon mind egy dobozban lesz, és jószerével azt sem tudjuk majd, melyik adatfolyam melyik csatornán jut hozzánk. A lényeg, hogy az egymás közti kommunikáció lehetősége mellett a világ legeldugottabb pontján élők is részesüljenek ennek a technikai vívmánynak az előnyeiből, szabadon használhassák, minden információhoz hozzájussanak, és ha erre van igényük, maguk is bármit közölhessenek a világgal.

Fontos jellegzetessége továbbá az internetnek, hogy a legtágabb lehetőséget biztosítja az

összehasonlításra, az egymásnak ellentmondó közlések ütköztetésére – és arra is, hogy ha választunk, ha elfogadunk vagy ha tagadunk, azaz ha döntünk valamiben, akkor ez a döntés valóban a sajátunk legyen.

A korlátlan információáramoltatás mellett az internet legfőbb hozadéka az lehet, ha igazi világhíradóvá válik. Segítségével hamarosan elérhetővé lesz mindaz a tudásanyag, amit az emberiség évezredek óta felhalmozott, azaz böngészhetővé, kereshetővé, letölthetővé válik az összes múzeum, könyvtár, levéltár, ilyen-olyan téka szövegi, képi és akusztikai anyaga, minden művészi és tudományos hagyatéka – beleértve a teljes Gutenberg-galaxist, amelynek porladásra ítélt darabjai a digitális fényben újra felragyoghatnak.

Fiatalsága ellenére (ha összehasonlítjuk civilizációnk életkorával) az internet már így is óriási hasznos adatmennyiséget halmozott fel, csak idő kérdése, hogy felölelje a teljes emberi tudásanyagot, s ezzel az ismeretek globális és egyetemes tárházává váljon.

Igaz, zavartalan használatához, az információk ezerdimenziós labirintusában való eligazodáshoz az is szükséges, hogy az internet strukturáltabbá váljon. A végső cél az úgynevezett szemantikus háló létrejötte, amely fogalmi rendszerek aprólékosan felépített hierarchiájában helyezi el és teszi kereshetővé-elérhetővé a tartalmakat. A szemantikus web még félig-meddig utópia, ám ahogy létrejöttek a roppant hasznos tematikus linkgyűjtemények, és ahogy a keresőmotorok egyre alkalmasabbá váltak arra, hogy szinte mindent megtaláljanak, úgy fog felépülni a *nagy online világhíradó*, és úgy válnak a keresőalgoritmusok valóban intelligenssé, azaz képessé arra, hogy a bármilyen módon megfogalmazott kérdéseink nyomán a valódi választ adó tartalmakhoz elvezessenek. A neten felhalmozott tartalmak végül szerves egységet alkotó roppant egészévé fognak összeállni. Az lesz az igazi Neumann-univerzum, amelyhez mindenki a saját igényeinek legmegfelelőbb módon és mértékben férhet hozzá. Egyetemessége és hatalmassága ellenére ez lesz a tudás demokratizálódásának legpompásabb vívmánya.

Ennél utópisztikusabb reményem, hogy az internet közönsége előbb-utóbb felnő a technológia nagyszerűségéhez. Hogy a szenny terjesztése egy határon nem megy túl, hogy a rosszindulat alábbhagy, hogy a bunkóság lokalizálódik. Hogy a netpolgár magas erkölcsiségű, segítőkész, toleráns, művelt ember lesz, aki nem rombolásra, nem alantás, hanem hasznos és teremtő dolgokra használja az emberiségnek ezt a korszakos vívmányát. Amely – igen, kedves barátom, ott túl az Óperencián – bennünket is közelebb hozhat egymáshoz.

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Balla D. Károly: Hazaszer** Ungvár, 2010. július Idős ungvári asszony (na jó: állandó viselete,...
2. **Balla D. Károly: Zsanérsikoly** Nem volt egerünk, hát a macskánk hozott egyet. Előbb a...
3. **Balla D. Károly: A büszkeség melege** Világéletemben egyet szerettem: aludni. Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg...
4. **Balla D. Károly: Luxus** Balla D. Károly Luxus Egy manzárdór feljegyzéseiből, 2007. november...
5. **Balla D. Károly: Titkos állampolgárok** Hónapok óta igyekszem ellenállni a kísértésnek, hogy naplómban a Kárpátalján...

Cimkék: **Balla D. Károly**